

ANG IWINAWAN NAMING HINDI NAKIKITA

May tanong na dumarating nang huli: ano ang matitira kapag wala na tayo rito? Sa mahabang panahon, akala ko ang mana ay may nakikitang anyo — isang akda, isang kompanya, isang aklat. Pagkatapos, ipinakita sa akin ng panahon ang mas malalim na katotohanan. Ang pinakamahahalagang bagay na iniwan natin ay hindi nakikita. Hindi ito lumalabas sa imbentaryo. Gayunpaman, patuloy itong nabubuhay, sa mga taong hindi man nagsulat ng aklat ngunit binago ang buhay ng dose-dosenang tao.

Sa paglipas ng mga taon, huminto akong tanungin lang kung ano ang binubuo ko, at nagsimulang magtanong kung ano ang ipinapasa ko. Ang pagbuo ay tungkol sa kasalukuyan. Ang pagpapasa ay tungkol sa hinaharap — hinaharap na tinatahanan ng mga taong hindi natin makikilala, na tatanggap ng bunga, at magsasalita ang bunga na iyon sa ating lugar.

Lahat ng tila permanente sa aking propesyonal na buhay ay napatunayang pansamantala — mga kompanya, merkado, teknolohiya. Ang tumatagal ay halos hindi tumutugma sa taglay natin. Tumutugma ito sa ipinapasa natin: isang pangungusap, isang simulain, isang halimbawa, isang anyo ng presensyang patuloy naglalakbay kahit wala na tayo upang samahan ito.

Sa katapusan ng buhay, kakaunti ang naaalala ang tumpak na bilang ng tagumpay. Marami ang naaalala kung paano sila tinrato, tinanggap, iginalang, minahal. Ito ang di-nakikitang mana — ang hindi lumalabas sa larawan, hindi humihingi ng atensyon, at gayunpaman ang bahaging pinakamatagal na nanatili. Ang iwinawan naming hindi nakikita.

Ferdinando Frega
Gillette Man